
Treballar amb joves inactius, programes de segona oportunitat

---

Servei Comarcal de Joventut
Març 2015

ÍNDEX

1. Treballar amb joves inactius, programes de <i>segona oportunitat</i>	2
2. Característiques dels col·lectius NEET, indicador NEET restringit i dificultats davant l'estigmatització del col·lectiu jove "ni-ni".	3
2.1 Indicador NEET restringit	4
3. Conceptes que emmarquen i focalitzen. El concepte de <i>vulnerabilitat</i> entre els joves "ni-ni".	5
4. Impactes de la crisi econòmica en les trajectòries dels i les joves inactius.	7
5. Els programes de <i>segona oportunitat</i> i la seva efectivitat per treballar amb joves inactius, vulnerables, "ni-ni".	11
5.1 Els recursos formatius al Maresme durant el 2014. Breu descripció dels casos de Caldes d'Estrac, Canet de Mar, Arenys de Munt i Consell Comarcal del Maresme.	13
5.2 Valoracions tècniques i aspectes comuns ens els programes duts a terme.....	19
5.3 Classificació dels programes.....	20
5.4 Recomanacions	23
6. Aportacions finals	25
7. Bibliografia	26

1. Treballar amb joves inactius, programes de *segona oportunitat*

L'objectiu d'aquest document és deixar constància de les diferents experiències de programes formatius/laborals ocorreguts durant l'any 2014 a diversos municipis del Maresme. Aquests programes han tingut en comú el treball amb joves que, en el moment d'accedir al recurs, es trobaven inactius, així com també el fet de ser recursos de petit format, amb unes durades molt determinades, creats als propis municipis i amb un lideratge important per part de les àrees de Joventut. La creació d'aquests recursos demostra un esforç des de l'àmbit local per donar resposta a una problemàtica global, com és la inactivitat d'una part del col·lectiu jove, la baixa qualificació formativa detectada entre aquests i la manca generalitzada de recursos estables per atendre als i les joves a través d'una proposta de reactivació, d'oferiment de noves oportunitats.

Per dotar d'un contingut ampliat el document, s'ha partit d'estudis i recerques que ajuden a focalitzar el col·lectiu de joves de qui parlem, la detecció de problemàtiques que s'hi vinculen, l'impacte de la crisi econòmica en certes trajectòries juvenils, les estructures de desigualtat existents a la nostra societat com a font de conseqüències vinculades a la desvinculació formativa i laboral així com l'anàlisi classificatori de les metodologies de programes anomenats de *segona oportunitat* que s'han realitzat tant a Catalunya com a nivell internacional. En concret, s'ha usat 3 documents de referència per emmarcar tota la tasca: la recerca "*Generació NI-NI*" *Estigmatització i exclusió social*, Departament de Benestar Social i Família ; *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2013*, Fundació Jaume Bofill; i *l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012* , Direcció General de Joventut. L'anàlisi classificatori anomenat, s'usa en aquest document per aterrar-lo a nivell local, tot contrastant certes pràctiques dutes a terme pels programes locals amb metodologies usades en programes a nivell més macro.

Finalment, la idea és que el document esdevingui un retrat breu de les experiències del territori amb el suport d'un marc teòric que permeti focalitzar la tasca amb propietat i al qual s'hi suma un exercici de classificació de les diverses metodologies de treball en programes formatius/laborals. La classificació pretén aportar eines als i les professionals a l'hora de pensar i dissenyar nous recursos locals dirigits a col·lectius joves que es troben en situació d'inactivitat i que requereixen d'actuacions que permetin la reactivació de les seves trajectòries vitals a través de la formació i l'ocupació.

2. Característiques dels col·lectius NEET, indicador NEET restringit i dificultats davant l'estigmatització del col·lectiu jove "ni-ni".

L'expressió "ni-ni" és la forma que pren a Catalunya i a Espanya l'expressió anglosaxona NEET (Not in Education, Employment or Training). És un concepte que s'ha expandit i consolidat molt tant a Europa com en el nostre context més proper, tot i que des dels seus inicis ha estat qüestionat a l'hora de focalitzar el col·lectiu jove. L'expressió presenta certs problemes no resolts tal i com descriu minuciosament Serracant a *"Generació ni-ni" Estigmatització i exclusió social*¹ i que aquí recollim de forma resumida:

- **Heterogeneïtat:** la gran diversitat de situacions de les persones que s'engloben sota aquesta etiqueta tendeix a amagar-se. El cas europeu, on l'ampliació de la franja d'edat engrandeix molt el nombre d'individus i de situacions incloses, n'és un reflex clar. Aquí però, també podem trobar com en aquest concepte, s'hi poden encabir situacions de risc d'exclusió social així com situacions totalment oposades. Situacions com tenir cura de fills o familiars, estar de viatge o passant un any sabàtic, estar malalt o estar buscant feina activament, entre moltes altres que poden resultar contradictòries si s'encabeixen sota una mateixa categoria.
- **Oblit d'altres col·lectius:** s'assenyala que les actuacions centrades en el col·lectiu NEET poden ajudar a contribuir a l'oblit d'altres col·lectius de risc, substituint temes de debat com l'atur juvenil. Diversos investigadors fan èmfasi en que centrar-se en la dicotomia atur/ocupació potser no és la manera més adequada d'analitzar gran part de les problemàtiques laborals dels joves, caracteritzades per la precarietat i la discontinuïtat.
- **Individualització i estigmatització:** posar etiqueta a un col·lectiu a partir d'una negació - allò que no fa /allò que no és - és problemàtic. Correm el risc d'homogeneïtzar i estigmatitzar. A més a més, l'evolució de l'expressió en el nostre entorn social i a través dels mitjans de comunicació, sembla acabar fent referència a una generació sencera i no a un col·lectiu concret. L'etiqueta "ni-ni" comporta implícitament la idea que es tracta de joves que no volen estudiar ni treballar, tot valorant els joves actuals a través de conceptes o contravalors com vagància, ociositat i conformisme, entre d'altres. Per últim, Serracant apunta que el concepte serveix per descriure persones més que situacions, fet que facilita que els estudis i les actuacions tendixin a buscar les causes del fenomen en els individus i en els seus dèficits, més que en els estructures de desigualtat i en les mancances de les polítiques públiques.
- **Juvenització:** Estar en una situació d'inactivitat o a l'atur no és una circumstància exclusiva de les persones joves, tot i així, els concepte NEET només fa referència als joves. Aquest fenomen es podria explicar per la pròpia situació juvenil: el moment en

---

¹ SERRACANT,P.(2012). "Generació NI+NI", estigmatització i exclusió social. Gènesi i evolució d'un concepte problemàtic i proposta d'un nou indicador. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família. Col·lecció Aportacions, núm. 48.

que les persones joves adquireixen una estructura pròpia en la societat i marquen la seva transició a la vida adulta, però no cal oblidar que els processos que passen els joves durant aquesta etapa sovint són reversibles i no tenen perquè ser més greus que en altres etapes de la vida. Cal anar en compte amb la facilitat d'estigmatitzar una capa de la població en concret.

- **Disseny de polítiques poc encertades:** un exemple clar del que pot ser un biaix en les polítiques públiques, és la lògica dels programes centrats en canviar l'estatus d'aquests joves amb l'objectiu de reduir el nombre de NEET, aquest fet tendeix a provocar que les actuacions es centrin en els joves amb més probabilitats d'abandonar aquesta situació i que es desatenguin aquells que potser necessiten més suport de les institucions. Pot donar-se els cas d'actuacions que pressionen determinats joves per tal que es reincorporin a la feina o als estudis quan encara no estan preparats - per les problemàtiques que els han conduït a la seva situació actual- cosa que pot resultar contraproductiu. També hi ha l'exemple que un canvi d'estat en els joves NEET no es dona a través d'incorporacions a la feina puntuals i/o en treballs precaris i s'apunta també que centrar-nos en joves en situacions NEET no ens hauria de fer-nos oblidar que hi ha joves EET (Education, Employment or Training) que tenen els mateixos factors de risc i cap actuació pública els atén.

Tot i les objeccions presentades, es considera que el concepte NEET és rellevant i d'interès i per això, l'Observatori Català de la Joventut i l'Institut d'Estadística de Catalunya han elaborat un nou indicador sobre les persones en situació NEET per intentar millorar les limitacions de l'indicador estàndard i que, a la vegada, pugui servir com a eina d'anàlisi de l'evolució d'un col·lectiu concret associat a la necessitat d'intervenció per risc d'exclusió social.

2.1 Indicador NEET restringit

En l'estudi de Serracant es proposa un nou indicador sobre el col·lectiu NEET que s'anomena NEET-restringit, i que pot funcionar com a complement o com a alternativa a l'indicador estàndard usat per l'OCDE i Eurostat. L'objectiu d'aquest és delimitar, de manera al màxim precisa possible, el grup central de persones en situació NEET, reduint l'heterogeneïtat per facilitar-ne l'anàlisi posterior i el desenvolupament de polítiques socials específicament adreçades a aquest col·lectiu.

L'indicador NEET-restringit fa referència a la **població de 16 a 64 anys que no estudia, treballa, busca feina o té responsabilitats familiars; i que, a priori, no té cap impediment objectiu per desenvolupar alguna d'aquestes activitats.**

L'estudi realitzat ha consistit en un procés de "depuració" dels indicadors que normalment es fan servir per quantificar el nombre de persones en situació NEET. Els resultats de l'estudi demostren que els joves pateixen una estigmatització per part de les institucions, d'alguns acadèmics i els mitjans de comunicació. L'indicador NEET-restringit ajuda a constatar que el

col·lectiu de persones “ni-ni” o en situació NEET és marginal² i un tret comú tant entre la població adulta com en la població jove. El principal mecanisme per “depurar” l’indicador, s’ha basat en excloure aquelles persones que fan algun tipus d’activitat vinculada al món del treball – com buscar feina o realitzar treball reproductiu – i aquelles persones que tenen un impediment objectiu per fer-la. D’aquesta manera, l’associació entre trobar-se en situació NEET i una actitud de passivitat respecte a aquests rols, només pot aplicar-se a una petita part de la població – jove o adulta – però en cap cas a tot el conjunt de persones joves.

Correm el risc que, a l’extreure l’etiqueta “ni-ni” a tota una generació de joves, acabem estigmatitzant encara més les persones que es troben en situació NEET (tant joves com a adults). És a dir, podríem acabar pensant que els “ni-ni” purs són aquelles persones que compleixen les característiques que s’havien dirigit a tota una generació jove en l’actualitat com l’ociositat, la irresponsabilitat, etc. Però l’indicador NEET-restringit està prou ben contextualitzat per a que es pugui vincular amb el context econòmic, les mancances de les polítiques públiques i les estructures de desigualtat. Tal i com s’explicita a la recerca, lluny de ser un problema individual vinculat exclusivament a actituds individuals, el cas de les persones “ni-ni” exemplifica els processos d’exclusió que apareixen en una societat amb una forta segmentació del mercat del treball i per unes polítiques públiques que tendeixen a facilitar la reproducció de les desigualtats socials existents.

3. Conceptes que emmarquen i focalitzen. El concepte de *vulnerabilitat* entre els joves “ni-ni”.

Partim de la base doncs que les situacions dels joves inactius i/o desocupats –els anomenats de manera poc depurada “ni-ni” - són ben diverses i que es tracta d’un col·lectiu més heterogeni del que els mitjans de comunicació ens descriuen de manera habitual. Les seves situacions envers la transició cap a la vida adulta són diferents, tant en la vinculació o desvinculació respecte l’àmbit de l’educació i el treball així com les seves situacions de partida: allò que els motiva, els recursos familiars, l’edat, les trajectòries formatives, etc.

A l’Estat de l’educació a Catalunya. Anuari 2013 de la Fundació Jaume Bofill, en el capítol *Joves Ni-Ni: característiques i respostes efectives* es presenta aquelles situacions que, en l’ampli marc del col·lectiu “ni-ni” , existeix més *vulnerabilitat*, posicionant aquesta com el factor que més clarament afecta les transicions juvenils cap a l’edat adulta.

---

² “Si ens fixem en l’indicador NEET OCDE/Eurostat (desocupats no estudiants + inactius no estudiants), l’any 2011 hi havia 1.317.500 individus en situació NEET a Catalunya, dels quals 241.400 eren joves. Per contra, la introducció de les restriccions esmentades prèviament fa que el nombre d’individus en situació NEET a Catalunya sigui de 111.100, dels quals 20.400 són joves.” SERRACANT,P.(2012).

Es parla doncs, de:

- **vulnerabilitat educativa**, que s'incrementa a mesura que la desvinculació amb l'educació es produeix abans en el cicle educatiu.
- **vulnerabilitat laboral**, que augmenta a mesura que s'allarga el temps de desvinculació amb el món del treball (sigui per desocupació o per inactivitat).

A partir d'aquets dos factors de vulnerabilitat s'estableixen dues categories en el marc del fenomen "ni-ni":

- **Ni-Nis vulnerables**: es refereix als i les joves que, a la seva situació de desvinculació laboral i educativa, s'hi afegeix la circumstància d'haver abandonat prematurament els estudis (a l'ESO o abans).
- **Ni-Nis de vulnerabilitat severa**: són joves "ni-ni" que tenen com a màxim, estudis secundaris obligatoris i que presenten una situació d'atur o inactivitat de mitja o llarga durada.

En aquest capítol s'aporta varies dades percentuals del total de joves "ni-ni" a Espanya a l'any 2012 (24,7%) així com el percentatge de joves "ni-ni" vulnerables (16,6%) i joves "ni-ni" de vulnerabilitat severa (8,3%)³.

El que realment és rellevant en aquest cas, més enllà d'aquestes dades percentuals, és el fet estadístic que la situació de jove "ni-ni" de vulnerabilitat severa, augmenta en aquelles llars anomenades estadísticament *poc instruïdes*, on cap dels progenitors té estudis postobligatoris. Es compara aquesta situació amb la de les persones joves que tenen tendència a acumular major nivell formatiu i a mantenir-se més temps en l'educació, aquests joves provenen del que s'anomena *llars instruïdes*, on almenys un dels progenitors té estudis postobligatoris. Amb dades recollides al 2012, els casos de joves "ni-ni" amb vulnerabilitat severa es donen gairebé quatre vegades més en llars poc instruïdes que en llars instruïdes. Parlem doncs, de nou, de reproducció de desigualtats socials a nivell intergeneracional.

Per reforçar aquest concepte de reproducció de desigualtats socials, hem volgut incloure aquí una taula elaborada a l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012⁴ en la qual es descriu quina és l'activitat principal dels i les joves de 16 a 25 anys segons l'origen familiar.

Pel que aquesta taula ens indica, sembla ser que a les llars d'origens familiars amb un sol ingrés, la taxa d'ocupació entre les persones joves és més baixa i, en canvi, la taxa d'atur i la inactivitat augmenta. D'altra banda, els i les joves d'origens familiars de doble ingrés tenen taxes d'ocupació més altes i situacions d'inactivitat més baixes. Sembla doncs haver-hi un

---

³ALEGRE, M.A; TODESCHINI, F. (2013). << Joves Ni-Ni: característiques i respostes efectives. >> A: MARTÍNEZ, M; ALBAIGÉS, B (directors). L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2013. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Polítiques, núm. 80.

⁴SERRACANT, P (coord.). Enquesta a la joventut de Catalunya 2012. Barcelona: Direcció General de Joventut.

avantatge entre els i les joves amb orígens familiars de doble ingrés ja que gaudeixen d'un major èxit al mercat de treball i a l'àmbit educatiu.

Activitat principal	Orígen familiar de classe			
	Benestant de doble ingrés	Treballadora de doble ingrés	Conjugal d'un sol ingrés	Baixa precària mare
Estudiant	73,5	48,3	50,9	57,0
Ocupat/ada en feines amb possibilitats de promoció	12,0	23,1	29,4	9,5
Ocupat/ada en feines sense possibilitats de promoció	5,7	11,8	6,5	8,5
Pràctiques retribuïdes	1,4	0,3	0,9	0,0
A l'atur	4,8	10,7	7,7	14,0
Inactiu/va	2,6	5,8	4,6	11,0
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012. Direcció General de Joventut.

4. Impactes de la crisi econòmica en les trajectòries dels i les joves inactius.

La crisi econòmica iniciada l'any 2008 ha tingut un impacte especial en la població jove, els efectes edat⁵ i generació⁶ han coincidit en aquesta crisi i és per això que els i les joves n'han resultat específicament afectats. Les persones joves són les primeres que han notat els efectes de la crisi, són les persones que en noten les conseqüències de manera més intensa i, si es repeteix la tendència ocorreguda en el passat, seran les darreres en sortir-ne.

Tot i això, uns dels efectes positius que ha tingut la crisi econòmica en la trajectòria dels joves, ha estat la revalorització de la formació i tot allò relacionat amb les estratègies centrades en els estudis per transitar cap a la vida adulta. Tal i com s'indica en el capítol *Joves, crisi econòmica i estratègies educatives* a l'Estat de l'educació a Catalunya⁷, la proporció de joves de 16 a 24 anys que estudien, ha passat de 51,4% el 2007 al 62,0% el 2012, la taxa

⁵ Edat: els individus joves que s'incorporen per primera vegada al mercat de treball no tenen l'experiència ni la posició adquirida amb comparació amb altres treballadors de més edat.

⁶ Generació: les persones joves estant intentant inserir.-se laboralment en un mercat de treball molt dualitzat que els destina les pitjors ocupacions (contractes temporals, economia submergida, sobrequalificació, etc.).

⁷ SERRACANT, P (2013). <<Joves, crisi econòmica i estratègies educatives>>. A: MARTÍNEZ, M; ALBAIGÉS, B (directors). L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2013. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Polítiques, núm. 80.

d'abandonament escolar prematur (joves de 18 a 24 anys) ha passat del 31,6% el 2007 al 24,0% el 2012.

Què passa doncs amb els joves que, tot i el context de crisi i la tendència generalitzada a seguir estudiant, han decidit abandonar els estudis durant aquests últims anys? Segons el capítol mencionat de l'Estat de l'educació a Catalunya, les persones joves que han decidit deixar d'estudiar tot i només haver assolit, com a màxim, els estudis obligatoris en el període 2008-2012, representen el 19,0% de tots els joves de 16 a 29 anys que durant aquest període estaven estudiant. L'anàlisi de les característiques dels joves que decideixen abandonar prematurament els estudis conflueix amb les variables de desigualtat:

- el 33% es troba en risc de pobresa (per contra del 12,4% entre els joves que no abandonen els estudis).
- entre els inactius no estudiants l'abandonament arriba gairebé al 40%, la xifra baixa al 20,0% entre els aturats i al 16,4% entre els ocupats.

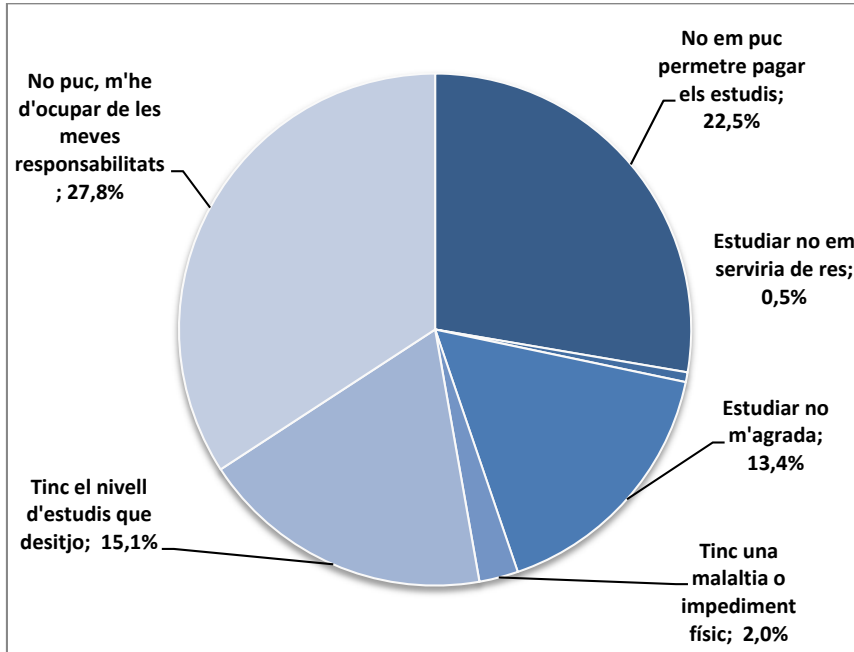
Hi ha una relació entre el fet d'estar en la inactivitat o l'atur i el nivell d'estudis: a més nivell d'estudis, menys probabilitats d'estar aturat o inactiu. La valoració i expectatives envers la formació empitjoren a mesura que baixa el nivell d'estudis.

Al capítol, trobem un gràfic realitzat amb dades de l'Enquesta a la joventut de Catalunya⁸ en el qual s'expliciten els motius per no estudiar entre els joves inactius o aturats d'entre 16 i 29 anys: el 15,1% no estudia perquè tenen el nivell desitjat, el 13,4% perquè no els agrada i el 0,5% perquè creuen que no els serviria de res. Un 29,0% d'aquests joves no estudien perquè no volen. D'altra banda però, hi ha un 22,5% d'aquests joves que no estudien perquè no es poden permetre pagar els estudis tot i trobar-se en una situació en què la disponibilitat de temps no hauria de suposar un problema i en el qual les conseqüències de formar-se serien evidentment positives. Per últim, el 27,8% dels joves inactius o aturats no estudia perquè s'han d'ocupar de les seves responsabilitats, habitualment familiars.

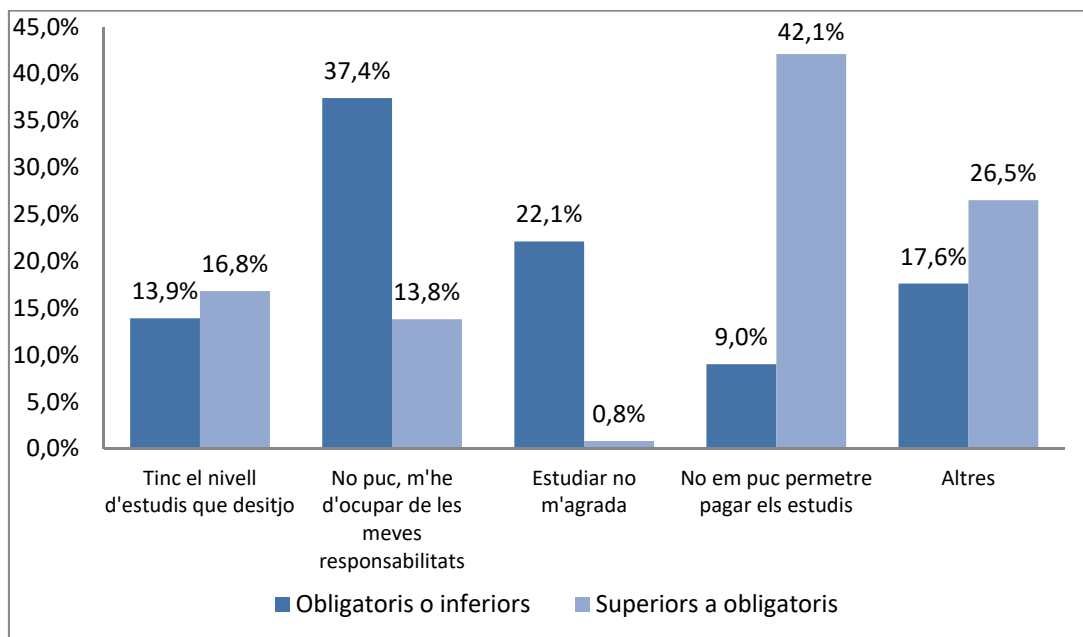
⁸ SERRACANT, P (coord.). Enquesta a la joventut de Catalunya 2012. Barcelona: Direcció General de Joventut.

Motiu per no estudiar. Joves de 16 a 29 anys inactius o aturats. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2013. (Fundació Jaume Bofill). Dades extretes de l'Enquesta a la Joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Motiu per no estudiar segons nivell d'estudis. Joves de 16 a 29 anys inactius o aturats. Catalunya, 2012. Percentatge.

Font: L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2013. (Fundació Jaume Bofill). Dades extretes de l'Enquesta a la Joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Si tenim en compte el nivell d'estudis tal i com ho fa l'anterior gràfic, trobem que entre els joves amb major nivell d'estudis que es troben a l'atur i en la inactivitat, el principal motiu per no estudiar és que no poden permetre's pagar els estudis. Ben al contrari, entre els i les joves inactius o aturats amb un nivell d'estudis obligatori o inferior, el principal motiu per no estudiar és el fet d'haver-se d'ocupar de les seves responsabilitats. Aquesta circumstància ens assenyala, per una banda, una trajectòria d'estudis postobligatoris o superiors orientada a l'ocupació però truncada pel context de crisi i empitjorada per la impossibilitat de seguir estudiant a causa del cost de la pròpia formació i, per l'altra banda, una trajectòria de baix nivell formatiu orientada a fer de les tasques domèstiques l'activitat principal.

Sabem que la crisi econòmica ha destruït un volum important d'ocupació juvenil i ha estimulat la revalorització de l'educació entre les persones joves. S'apunten aquí algunes reflexions descrites al capítol *Joves, crisi econòmica i estratègies educatives* de l'Estat de l'educació a Catalunya sobre l'impacte de la crisi entre els joves més enllà de l'efecte esmentat, que és important tenir en compte:

- Tot i la millora dels indicadors educatius que ha comportat el context de profunda crisi econòmica, **la taxa d'abandonament escolar prematur continua resultant alta**, amb el 24,0% dels joves de 18 a 24 anys. Això ens fa denotar que la situació de partida ja era dolenta i que tot i la millora de l'educació estimulada per la crisi, Catalunya encara té molta feina per endavant en aquest àmbit.
- La pròpia crisi pot ser l'obstacle per a concretar aquesta revalorització dels estudis si tenim en compte que un 22,5% dels **joves inactius o aturats que no estudien diuen que no s'estan formant perquè no es poden pagar els estudis** i el nombre d'estudiants universitaris ha baixat en els darrers cursos, fet que podria estar vinculat amb l'augment de les taxes.
- Les **persones joves amb menys estudis** són les que es troben en una pitjor situació i són, precisament, **les qui valoren més negativament l'educació**. El retorn als estudis està sobretot protagonitzat per les persones que estudien postgraus i màsters, aquelles persones que prèviament ja tenien un alt nivell formatiu. Aquesta divisió dibuixa dues estratègies educatives entre les persones joves: una, basada en la valorització de l'educació i l'aposta per trajectòries formatives llargues i una l'altra, basada en una baixa valoració de l'educació i trajectòries formatives curtes.
- La revalorització dels estudis a partir del context de crisi ha millorat l'augment dels estudiants de formació professional i ho ha fet amb un perfil de joves que, anteriorment, tendien a l'abandonament prematur dels estudis. La crisi doncs, ha estat la principal garantia pel manteniment d'aquesta tendència i estimul de la millora dels indicadors educatius, fet que pot resultar perillós. **L'aposta per la formació s'ha**

de poder mantenir una vegada finalitzat el context socioeconòmic actual i, per tant, no ha d'anar només lligada a l'oferta d'ocupació sinó a certs requeriments legals per a l'accés al món laboral: cal evitar que es torni a produir la situació que per treballar, una part important de les persones joves a Catalunya, no necessitin cap titulació. Tot allò que la crisi econòmica ha comportat en tant que revalorització de l'educació pot patir un retrocés important.

5. Els programes de *segona oportunitat* i la seva efectivitat per treballar amb joves inactius, vulnerables, "ni-ni".

Tornem al capítol *Joves Ni-Ni: característiques i respostes efectives* de l'Estat de l'educació a Catalunya on els autors fan un anàlisi sobre els programes de "segones oportunitats" i la seva efectivitat per treballar amb joves que experimenten una o altra forma de vulnerabilitat i que requereixen d'una reconducció de les transicions educatives i/o laborals. Realitzen una taula que resumeix la diversitat d'aquests programes a través de cinc eixos classificatoris.

Classificació de programes de *segona oportunitat* per a joves

Eixos de classificació	Esquemes/tipus de programa	Descripció	Exemples/experiències (Catalunya)
Objectius i àmbits estratègics	Education first	Intervencions que prioritzen l'oferiment de segones oportunitats en el terreny de l'educació. Resultat rellevant=retorn als estudis.	Unitats d'escolarització compartida, aules obertes i programes de qualificació professional inicial (PQPI).
	Work first	Cerquen, per damunt de tot, oferir oportunitats en el terreny laboral. Resultat rellevant=inserció laboral.	Polítiques actives d'ocupació per a joves, entre elles, <i>Noves Cases per a Nous Oficis i Suma't</i> .
	Mixtos	Esquemes comprensius, que contempnen actuacions referides al camp educatiu així com laboral.	Treball als <i>Barris per a Joves</i> i altres iniciatives dissenyades i implementades en l'àmbit local.
Moment estratègic de la intervenció	Preventius	Comencen a actuar abans que s'hagi produït la desvinculació educativa i/o laboral dels joves.	Serveis i actuacions d'orientació acadèmica i/o professional per a joves que encara estudien o treballen.
	Reactius	Intervencions que es posen en marxa un cop la desvinculació educativa i /o laboral ja s'ha produït.	Programes de segona oportunitat <<convencionals>>, d'àmbit educatiu, laboral o mixt.
Tipus d'experiència laboral	Tastet d'oficis	Com a iniciativa de presa de contacte amb el món laboral, es tracta d'una activitat freqüent	Visites o estades breus en centres de treball, generalment activitats

		en els programes de segona oportunitat educativa.	gestionades i desenvolupades des de l'àmbit local.
	Pràctiques laborals	Forma part de programes de segona oportunitat tant de perfil educatiu com laboral. Esquemes no remunerats.	Pràctiques incloses en els PQPI i, en general, en bona part dels cicles de formació professional reglada.
	Contractes laborals (subsidiats)	Esquemes de pràctica laboral remunerada, típics dels programes d'activació laboral, bé en el sector públic, bé en el sector privat.	Contractació en sector públic (cases d'oficis i plas d'ocupació); contractació en sector privat (<i>Suma't</i>).
	Sistemes d'aprenents	Esquemes de formació autènticament duals, en què el jove alterna dinàmicament formació i treball, i en què l'empresa es converteix en el principal agent educatiu del jove.	Algunes experiències en el marc de col·laboracions de centres d'FP i empreses de diferents sectors (petroquímica o indústries alimentàries).
Mecanismes de seguiment, supervisió i suport	Tutors docents	En el marc de programes educatius o mixtos, principals responsables de les activitats formatives que reben els joves més enllà de l'entorn laboral.	Figura habitual en tots els programes amb component formatiu.
	Tutors laborals	Es responsabilitzen de la supervisió dels joves en els centres de treball on aquests desenvolupen el seu període de pràctiques o contractació laboral.	Figura habitual en tots els programes amb component laboral.
	Case managers/mentors	Amb funcions d'acompanyament i orientació dels joves al llarg del conjunt d'etapes que comprèn la participació dels joves en els programes.	Figura del tutor individual <i>Suma't</i> .
Comprensivitat de les actuacions	<<Ajustats>>	Adrecen actuacions exclusivament als joves que experimenten la problemàtica, i es prioritza l'orientació educativa o laboral segons el cas.	Esquema "típic" de les polítiques actives d'ocupació.
	<<Ampliats>>	Inclouen altres camps rellevants en la vida dels joves, més enllà de les intervencions de base escolar o laboral que puguin prioritzar. Per exemple: família(sensibilització i capacitació) i barri/residència (interinatge dels joves en àrees residencials específiques del programa).	Programes d'acompanyament educatius de les famílies, generalment dissenyats i desenvolupats des de l'àmbit local.

Font: *Joves Ni-Ni: característiques i respostes efectives*. Estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2013.

Fundació Jaume Bofill.

A través d'aquest eixos han analitzat grans programes com van ser en el seu moment *les Noves Cases per a Nous Oficis* o el *Suma't*, antecessor del programa *Joves per l'Ocupació*, programes estretament vinculats a les polítiques actives d'ocupació i coordinats pel SOC. Aprofitarem aquest eixos classificatoris per identificar certs trets dels programes desenvolupats al Maresme durant l'any 2014, però primerament, començarem per descriure aquests programes desenvolupats al territori.

5.1 Els recursos formatius al Maresme durant el 2014. Breu descripció dels casos de Caldes d'Estrac, Canet de Mar, Arenys de Munt i Consell Comarcal del Maresme.

Durant l'any 2014 a la comarca del Maresme, diferents municipis han endegat programes formatius/laborals propis - de petit format i liderats des de les àrees de Joventut - dirigits majoritàriament a joves que es trobaven en situacions associades a la inactivitat i que, en alguns casos, a més a més, es tractava de joves amb baixa qualificació formativa i allunyats de manera àmplia del món educatiu així com del l'àmbit laboral. Cada programa ha partit dels seus propis objectius, orígens i dinàmiques i, tot i així, hi ha quelcom compartit i és per això que els agrupem en aquest document tot fent-ne una breu descripció i posterior anàlisi:

➤ **Fent camins, Caldes d'Estrac**

- **A què respon el programa i quins objectius té**

Es detecta a través de l'espai jove un conjunt de joves que es troben sense fer res durant tot el dia, amb dificultats d'inserció. Es pensa en un recurs per a ells amb l'objectiu d'afavorir el retorn al circuit educatiu i, a la vegada, oferir-los una oportunitat real d'accedir a una experiència laboral.

Es destina el programa a joves inactius d'entre 16 i 25 anys del municipi.

- **Organització i temàtica del recurs**

El programa gira entorn a la jardineria i es treballa amb les bases de l'Aprenentatge i Servei (APS). L'objectiu és recuperar el Parc Muntanyà, tasca iniciada des de l'ajuntament, que adquireix continuïtat amb aquest programa per tal de recuperar la vegetació de la zona.

El recurs té una durada de 3 mesos, 2 matins a la setmana de 9h a 14h. Consta de 2 fases:

1. Formació + treball pràctic.
  - Formació sobre l'àmbit laboral i ocupacional cada matí durant 1.30h.
  - Treball pràctic al Parc Muntanyà amb un jardiner contractat de manera específica per al programa Fent Camins.

A l'inici del programa, s'informa a tots els participants que l'incentiu per a aquells que compleixin amb el programa i millor responguin (assistència, actitud, puntualitat,

aprenentatges adquirits), serà l'oportunitat de ser contractats per treballar com a jardineros durant els 2 mesos posteriors al programa, durant 2 dies a la setmana.

Per tots els participants, aquesta idea és altament motivadora ja que es converteix amb la primera oportunitat real d'aconseguir una contractació laboral.

2. Contractació

Posteriorment als 2 mesos de formació pràctica, es decideix quins són els 2 aspirants a ser contractats. Es fa la tramitació corresponent i es realitza la contractació amb l'empresa de jardineria vinculada a la formació durant el programa. La contractació compta amb suport econòmic per part del programa.

- **Lideratge i finançament**

El programa es lidera des de l'àrea de Joventut de Caldes i el finançament recau també en aquesta àrea. Es tracta d'uns 5.000€ que surten de la partida de Joventut i que provenen de les subvencions corresponents de la Diputació de Barcelona (OPJ), la Direcció General de Joventut i aportacions del propi ajuntament.

- **Seguiment dels i les participants**

En aquest programa el seguiment es realitza per part del tècnic de joventut de manera puntual, doncs no hi ha un espai específic destinat a realitzar tutories. S'ha optat per únicament tenir una formació inicial en l'àmbit laboral i ocupacional i la posterior formació pràctica de jardineria amb l'acompanyament d'un jardiner professional. Val a dir que els participants al programa, tots nois, són usuaris habituals de l'espai jove i el contacte amb ells és freqüent.

- **Jove Activa't, Canet de Mar**

- **A què respon el programa i quins objectius té**

Es basa amb la idea que al municipi hi ha bastants joves que es troben sense fer res i amb poca qualificació formativa. No hi ha un anàlisi de dades quantitatives previ però sí es té en compte la percepció que a d'altres llocs s'estan realitzant programes en aquesta línia.

L'objectiu prioritari del programa és "sacsejar" als joves per donar-los un impuls que els permeti reincorporar-se posteriorment al circuit formatiu corresponent. Es posa l'èmfasi en que els joves es vegin a si mateixos com a "útils" i es procura vincular l'activitat que realitzen durant la formació amb un servei i treball per a la comunitat i el municipi, que sigui visible.

Per treballar aquest objectiu, més enllà de la formació professionalitzadora, es realitzen tutories on es treballen hàbits i competències transversals.

- **Organització i temàtica del recurs**

El programa té una durada d'1 mes amb 133h de formació de dilluns a divendres de 8h a 14h. Hi ha un incentiu econòmic final de 100€ per aquells joves que compleixin amb tot el programa: assistència, puntualitat i aprofitament.

La formació consta de:

- Pintura (78 hores). Es contracta un pintor professional per realitzar la formació pràctica amb els participants. Des del primer dia de formació, els joves inicien la pràctica de pintura en les instal·lacions requerides pel municipi.
- Tutories (15 hores). Es contracta una tutora (integradora social que també treballa a l'escola d'adults) que s'encarrega de tutoritzar els joves, de la coordinació amb el pintor i del treball amb competències digitals.
- Competències ocupacionals (16 hores). Aquest taller, realitzat per la Fundació Surt, es pot dur a terme gràcies a una subvenció vinculada al servei de Promoció Econòmica de l'ajuntament a través de Consell Comarcal del Maresme i que es cedeix per aquest programa.
- Taller d'emprenedoria (2 hores) amb recursos de la Diputació de Barcelona (OPJ) destinats inicialment per realitzar-se a l'institut.
- Formació higiene alimentària (6 hores) aquest mòdul es fa obert a altres joves del municipi.

A més a més, s'ha reservat un matí per anar de manera conjunta a l'oficina corresponent del SOC per tramitar la inscripció dels joves participants al programa de Garantia Juvenil.

El programa té un component clar d'Aprenentatge i Servei, ja que el treball pràctic de pintura s'ha realitzat en edificis del municipi que requerien una intervenció. Per una banda, s'ha realitzat un treball de millora per part dels joves al municipi i, per l'altra banda, s'ha visualitzat el treball dels joves a l'espai públic.

Criteris de selecció i participació al programa:

- No haver fet res més que l'ESO o no haver superat l'ESO
- Que siguin del municipi
- Que estiguin inscrits a l'Oficina de Treball corresponent.

- **Lideratge i finançament**

El programa es lidera entre Joventut i Educació. El programa té un cost aproximat de 7.000€ dels quals 5.000€ provenen de Joventut, 2.000€ d'Educació i es sumen els recursos propis de l'ajuntament (instal·lacions, alguns tallers concrets, etc.)

En aquest pressupost estan inclosos els incentius econòmics de cara als participants, usant el capítol 4 de subvenció directa de l'ajuntament i per als quals es van aprovar unes bases d'accés a la subvenció.

- **Seguiment dels i les participants**

El seguiment durant el programa s'ha realitzat a través de les tutories periòdiques. Una vegada es finalitza el recurs, es preveu realitzar un seguiment coincidint amb el calendari de preinscripcions per tal d'evitar que els joves es perdin en aquest tram i assegurar al màxim possible una reincorporació als circuits formatius més adients segons cada cas.

- **Brigada Jove, Arenys de Munt**

- **A què respon el programa i quins objectius té**

Des del casal de joves es té constància que hi ha molts joves inactius i la idea inicial és organitzar un programa per donar-los una empenta per millorar la seva ocupació.

Els objectius són ocupar a joves inactius, treballar amb els joves les competències transversals que els poden fer millorar la seva ocupabilitat mentre experimenten la seva primera experiència en l'àmbit laboral. A la vegada, es busca una reinserció al circuit formatiu per aquells joves que ho requereixin. Com els altres programes descrits, els serveis a la comunitat hi juguen un paper important.

- **Organització i temàtica del recurs**

El programa de Brigada Jove es realitza a través de contractacions de joves per part de l'ajuntament com a peons a la Brigada Municipal en el marc legal dels Plans d'Ocupació i aquest és el finançament per a la seva contractació.

Es fa difusió del programa a Arenys de Munt i es demana que els i les joves d'entre 16 i 18 anys, empadronats almenys durant 1 any, s'apunten voluntàriament per participar al sorteig per poder accedir al programa. Es tracta doncs, d'un programa adreçat a tot el col·lectiu jove de 16 a 18 anys, sense especificitats especials.

A la vegada, es contracta un tutor (també a través d'un pla d'ocupació) que esdevindrà el referent dels i les joves participants en el dia a dia amb la Brigada Municipal. El tutor té un paper clau durant tot el programa.

Per realitzar el programa es realitzen dues tandes: 10 joves al mes de juliol i 10 joves al mes d'agost. L'estructura del curs és la següent:

- Part formativa: riscos laborals i FOL.
- Part laboral: treball diari a la Brigada Municipal.
- L'horari dels joves és de 9h a 13h (1/2 jornada).

- L'horari del tutor és de 8h a 14h. Això permet que es pugui coordinar amb Serveis Tècnics i Joventut i planificar diàriament la feina a realitzar per cada jove, fer el seguiment diari i atendre les incidències que vagin sorgint.

- **Lideratge i finançament**

El programa es lidera conjuntament entre Serveis Tècnics de l'ajuntament, Ocupació i Joventut. El cost del programa és aproximadament uns 20.000€ que es financen a través dels Plans d'Ocupació i finançament propi de l'ajuntament, a través de la partida de l'àrea de Joventut.

- **Seguiments dels i les participants**

El tutor ha estat una referència real per als joves participants, realitza les tasques de control amb l'assistència i puntualitat diària i l'actitud davant la feina. Extrapola allò que passa al dia a dia fent reflexionar als i les participants sobre les competències a desenvolupar davant una feina i l'actitud positiva. Per aquesta figura, es va buscar un perfil tècnic però que tingués experiència prèvia en la vessant educativa (havia treballat en una Escola Taller).

Es preveu un seguiment als 6 mesos de finalització del programa per conèixer la situació dels i les participants.

- **Fórmula Jove Maresme**

- **A què respon el programa i quins objectius té**

El Fórmula Jove Maresme és un programa destinat a joves entre 16 i 24 anys en situació d'inactivitat cronificada a la comarca i es fonamenta en una formació especialitzada que es combina amb una formació sobre competències bàsiques i transversals i un posterior període de pràctiques. El programa Fórmula Jove Maresme s'activa a la comarca pensat com a eina de suport als municipis tot facilitant la tasca d'assessoria, atenció i orientació als i les joves amb més dificultats. Respon a la dificultat que els i les joves ateses als serveis municipals puguin tenir accés als recursos formatius que necessitarien en els casos de segona oportunitat . Els objectius bàsics del programa són:

- Incentivar el retorn al circuit educatiu, preferentment formal però també en altres opcions formatives, de les persones joves amb baixa qualificació.
- Millorar l'ocupabilitat i la inserció al mercat laboral de les persones joves amb baixa qualificació.

- **Organització i temàtica del recurs**

El programa es fonamenta en una formació especialitzada - en aquest cas s'ha triat l'àmbit de l'agricultura ecològica - que es combina amb una formació sobre competències bàsiques i transversals, que faciliti la millora de l'ocupabilitat dels i les joves participants. Una vegada

finalitzada la formació especialitzada, els i les joves realitzen un període de pràctiques amb productors locals del territori. Durant tot aquest procés formatiu, l'alumnat compta amb un acompanyament individualitzat i diverses tutories que han de permetre el bon ritme i aprofitament del programa. Durant 1 mes i mig, de dilluns a divendres de 9h a 14h, la formació s'ha basat en:

- ❑ Tutories + acompanyaments (10h)
- ❑ Competències transversals (15h)
- ❑ Horticultura ecològica (90h)
- ❑ Català (15h)
- ❑ Manipulació d'aliments (8h)
- ❑ TIC (15h)

Aquells participants que fan un bon seguiment del curs, tenen accés a realitzar pràctiques laborals no remunerades amb petits productors del territori amb una durada de 70h.

- **Lideratge i finançament**

El programa es lidera i coordina des del Servei Comarcal de Joventut i es gestiona amb els diversos ajuntaments que han derivat els i les joves participants. El finançament prové de la Direcció General de Joventut, a través de l'Agència Catalana de la Joventut, que aporta 6.500€ i que es complementa amb la resta de finançament que rep el servei a través de capítol 1 per les tasques de coordinació i gestió de tot el programa per part de les tècniques del Servei. El cost del programa és de 7.865€.

- **Seguiment dels i les participants**

Durant el període de curs i pràctiques, s'ha realitzat un conjunt de tutories i seguiment molt pautat al grup així com a cada jove segons les seves necessitats. Les tutories han estat clau per ajudar a configurar el grup i mantenir les pautes de funcionament clares i estables. Durant el període de pràctiques el seguiment ha estat molt més individual. A més a més, s'ha realitzat un retorn del seguiment a cada un dels referents del joves a nivell municipal, potenciant així el vincle entre cada jove i la referència d'orientació al municipi corresponent.

5.2 Valoracions tècniques i aspectes comuns ens els programes duts a terme

▪ Formació com a excusa per treballar altres aspectes

En els 4 programes descrits hi ha la idea tècnica comuna que la temàtica de la formació professionalitzadora o l'activitat laboral duta a terme durant el programa és una excusa per poder treballar amb els i les participants aspectes que adquireixen gran pes educatiu com els hàbits, l'actitud positiva i les competències transversals més bàsiques.

El que es busca en la formació és que es tracti una temàtica on hi hagi la possibilitat de veure els resultats de la feina feta, que sigui prou senzilla i en la qual es pugui aprendre les bases de l'ofici.

▪ La importància de les tutories

Tots els programes que han comptat amb la figura del tutor/a afirmen la rellevància que té aquesta figura per al bon seguiment dels curs de tots i totes les participants. El tutor/a afegeix valor afegit a la formació tot treballant aspectes transversals a la pròpia dinàmica del curs, reforçant la vinculació de cada un dels i les joves amb el programa i generant dinàmiques de grup i espais de reflexió que sovint permeten redirigir incidències tant organitzatives com d'actitud i comportament. La figura realitza tant tasques de coordinació com de gestió del grup i esdevé un referent real durant el procés de formació.

▪ La idea de projecte

Es denota la importància de definir prèviament la tasca concreta a desenvolupar pels participants i de pactar-ho amb la resta dels professionals i serveis implicats al programa. Ens centrem amb la idea de petit projecte, per a que les actuacions dutes a terme pels joves tinguin al màxim sentit possible.

Exemples: tenir definits els diferents espais/edificis on es faran actuacions de pintura i organització dels temps en relació a aquest fet per contra d'anar atenent demandes fetes sobre la marxa; decidir quines tasques es duran a terme amb la Brigada i a quins espais prèviament; etc.

▪ Serveis a la comunitat

En els 3 programes d'àmbit més local ha tingut un pes especialment rellevant el fet de lligar tot el programa entorn a un servei a la comunitat i en alguns casos, una metodologia bàsica de l'Aprenentatge i Servei. Es valora molt positivament aquest aspecte que permet treballar amb els i les joves en clau de projecte incidint amb valors cívics i, a la vegada, visibilitzar la tasca que els joves fan durant el programa com una tasca dedicada al municipi, lluitant així contra l'estigma dels joves "ni-ni" com a joves que no fan res .

- **Incentius**

Els 3 programes d'incidència més local han tingut en compte el valor de l'incentiu en formats diferents (un suport econòmic per aquells/es que compleixen amb tot el curs; una possibilitat de contracte laboral amb aquells/es que millor compleixen amb el programa; una contractació laboral des d'inici del programa) i tots tres el valoren molt positivament. Afirmen que en aquesta tipologia de programes, el fet que els i les participants, sovint desvinculats del circuit formatiu i amb baixa capacitat de motivació, comptin amb un incentiu extra, afavoreix molt la predisposició i l'adquisició de compromís envers la tasca que han de dur a terme periòdicament.

5.3 Classificació dels programes

Una vegada reproduït el quadre classificatori generat pels autors del capítol *Joves Ni-Ni: característiques i respostes efectives* i realitzada la descripció dels programes duts a terme al Maresme durant el 2014, podem realitzar un petit exercici d'anàlisi classificatori que ens ens permetrà veure de manera més clara i evident com es componen gran part d'aquests programes, entendre certes metodologies de treball i les seves finalitats. Aquesta tasca ens permet pensar també en el disseny de futurs programes locals tenint en compte certs aspectes d'interès que ens defineixen el recurs.

Tot i que és un exercici interessant, val a dir que els programes que analitzarem són de petit format, basats en una operativitat senzilla, de curta durada i que, en cap cas, es poden comparar amb certs programes més macros, amb una definició clara dels impactes desitjats, amb gran pressupost i que es destinen a un volum de joves molt ampli a tota Catalunya com els que fan referència al capítol corresponent de l'Estat de l'educació a Catalunya.

Iniciem doncs, l'anàlisi de com encaixen certs eixos i tipus de programa en els diferents recursos creats al Maresme:

- **Objectius i àmbits estratègics**

Education first: En aquesta línia, la d'intervencions que prioritzen l'ofertament de segones oportunitats en el terreny de l'educació i on el resultat més important seria el retorn als estudis, hi podríem situar el programa **Jove Activa't** de Canet de Mar, en el qual s'aposta per un notable volum d'hores de formació (formació pràctica en l'ofici de pintor, sessions de tutoria i altres tallers), van dirigides a que els participants dels programa puguin reflexionar sobre la seva qualificació formativa i impulsar una reincorporació al circuit formatiu més adient. És per això que es realitza un seguiment molt lligat a la temporada de preinscripcions formatives. El programa **Fórmula Jove Maresme** del Consell Comarcal, també es podria incloure en aquesta línia ja que el volum d'hores de formació és important i, tot i que existeix un període de pràctiques, es planteja com un procés vivencial més que com una introducció al món laboral. La tutorització del programa va encaminada a promoure la reactivació i futura

reinscripció formativa dels participants fent incidència en la millora de la seva qualificació formativa.

Work first: En la línia d'intervencions que busquen per sobre de tot, oferir oportunitats en el terreny laboral, hi podem incloure el programa **Brigada Jove** d'Arenys de Munt. L'objecte del programa és oferir una contractació laboral als i les joves participants amb una lògica de primera experiència laboral i introducció al món del treball. Tot i que a través de l'espai de tutoria també es busca la reintroducció al sistema educatiu per aquells joves que segueixen inactius més enllà de l'època de vacances, el recurs en sí, està encaminat a l'experiència laboral i el perfil de joves que hi participa no està exclusivament lligat a la baixa qualificació formativa.

Mixtos: en l'àmbit dels esquemes que contempnen actuacions referides al camp educatiu així com també al camp laboral, hi podem incloure – tot i que potser de manera poc clara- el programa **Fent Camins** de Caldes. Per una banda, l'incentiu d'aquest programa és oferir un contracte laboral als 2 participants que facin millor aprofitament del recurs i això esdevé una primera oportunitat laboral real pels joves participants, que es troben tots en situacions d'inactivitat. D'altra banda però, la primera fase del programa es basa en una formació molt pràctica sobre l'àmbit de la jardineria que s'acompanya amb tallers ocupacionals. És un espai formatiu – on s'incentiva el retorn al circuit formatiu - en el qual, alguns dels seus participants, també poden completar amb un espai d'inserció laboral.

- **Moment estratègic de la intervenció**

Preventius: els programes preventius són aquells que comencen a actuar abans que s'hagi produït la desvinculació educativa i/o laboral i no encaixa amb cap dels programes locals descrits anteriorment.

Reactius: fa referència a les intervencions que es posen en marxa una vegada la desvinculació formativa i/o laboral s'ha produït, i, és el cas clar de tots els programes duts a terme al territori durant el 2014 (Brigada Jove, Fent Camins, Jove Activa't i Fórmula Jove Maresme). Tots són programes que es generen per la percepció o l'anàlisi de dades que confirmen que al municipi o al territori hi ha joves amb una situació d'inactivitat (formativa i laboral) i molts dels programes, també detecten la situació de baixa qualificació formativa. Reaccionen per pal·liar, d'alguna manera, aquesta realitat detectada.

- **Tipus d'experiència laboral**

Tastet d'oficis: es tracta d'iniciatives de presa de contacte amb el món laboral. És el cas clar dels programes **Fent Camins** de Caldes i **Jove Activa't** de Canet, on es contracta un professional, jardiner i pintor corresponentment, perquè realitzi una formació pràctica amb els participants que poden conèixer com funciona el món laboral a través d'una professió o ofici.

Pràctiques laborals: es tracta d'esquemes no remunerats que s'usen als programes de segona oportunitat com a recurs educatiu en l'àmbit laboral. És el cas del programa **Fórmula Jove Maresme** del Consell Comarcal on, posteriorment al període formatiu, els participants que han pogut complir correctament amb aquest període, realitzen unes pràctiques laborals no remunerades. Aquestes funcionen com a espai per posar en pràctica no tant sols els coneixements apresos durant el curs sinó que també i sobretot, l'ús de les competències transversals i el treball amb els hàbits.

Contractes laborals (subsidiats): són els esquemes de pràctica laboral remunerada, típics de programa d'activació laboral, en el sector públic o en el privat. És el cas del programa **Brigada Jove** d'Arenys de Munt on es fa una contractació laboral de cada jove participant a través de plans d'ocupació. En aquest cas, la contractació es fa en el sector públic i els i les participants treballen a la Brigada Municipal. Cal nombrar també l'incentiu del programa **Fent Camins** de Caldes, que funcionaria com a contracte laboral subsidiat per l'ajuntament i que es realitza en el sector privat. Matisem però, que aquest últim cas funciona com a incentiu i no com a base del programa.

Sistemes d'aprenents: sistemes de formació duals en què el jove alterna dinàmicament formació i treball i que en què l'empresa es converteix en l'agent educatiu principal. No és el cas de cap dels programes descrits anteriorment i és més propi de programes de més gran abast i molt relacionats amb la formació professional reglada.

- **Mecanisme de seguiment, supervisió i suport.**

Tutors docents: es troben en el marc dels programes educatius o mixtos, són els principals responsables de les activitats formatives que reben els joves més enllà de l'entorn laboral. Aquest és el cas dels programes **Jove Activa't** de Canet de Mar i **Fórmula Jove Maresme** del Consell Comarcal, en ambdós casos la figura del tutor/a és clau i actua en l'espai de les activitats formatives tant per coordinar un seguiment adequat del curs per part dels joves, per realitzar tasques d'orientació, així com per impartir algun dels mòduls formatius que compon el programa, sovint lligats a l'àmbit de treball per competències.

Tutors laborals: són els que es responsabilitzen de la supervisió dels joves en els centres de treball on aquests realitzen el seu període de pràctiques o la contractació laboral. Aquest seria el cas del programa **Brigada Jove** d'Arenys de Munt, en el qual el tutor desenvolupa la tasca de vetllar perquè els joves participants compleixin la seva tasca laboral amb correcció a la vegada que s'erigeix com a referent dels joves per treballar els hàbits diaris i realitza la coordinació de l'actuació laboral. En el cas de les pràctiques no remunerades del **Fórmula Jove Maresme**, es demanava un referent a l'empresa que s'encarregués de cada jove acollit però la figura del tutor/a docent és qui tenia el pes real del seguiment i coordinació en el període de pràctiques.

Case managers/mentors: figures d'acompanyament i orientació dels joves al llarg de diverses etapes d'un programa. No és el cas clar de cap dels programes descrits al document, possiblement és una figura més dirigida a programes de llarga durada.

- **Comprehensivitat de les actuacions**

Ajustats: adrecen les seves actuacions exclusivament als joves que experimenten la problemàtica i es prioritza l'orientació educativa o laboral segons el cas. Seria el cas de tots els programes descrits en aquest document.

Ampliats: inclouen altres camps rellevants de la vida dels joves com per exemple la família i el barri/residència, el treball amb les famílies i canvis d'entorn residencials. No sembla ser el cas del programes descrits al document.

5.4 Recomanacions

En aquest capítol de l'Estat de l'educació a Catalunya, els autors també recullen els elements més afavoridors de l'efectivitat dels programes de "segones oportunitats" tot usant i revisant la literatura internacional en l'àmbit. Tot i que no es pot equiparar certs aspectes que es comenten en l'anàlisi als programes desenvolupats al Maresme durant el 2014 i descrits en aquest document - recordem que estem parlant de programes locals, d'operativitat senzilla, pressupost ajustat i curta durada -, valorem interessant apuntar de manera breu algunes de les conclusions a les quals han arribat amb programes de major envergadura i sovint molt vinculats a l'activació laboral.

A nivell general, s'evidencia l'efectivitat dels programes que es componen d'un element formatiu professionalitzador; un període de pràctica laboral i un dispositiu d'acompanyament individual. S'expliquen de la següent manera:

Formació professionalitzadora

- Sembla demostrar-se que els continguts i les pedagogies que el programa desenvolupi, han de fugir de la lògica convencional que els joves atribueixen a l'educació formal. La idea és evitar esquemes formatius com aquells que els joves han abandonat anteriorment.
- És necessari que els programes formatius s'estructurin en un procés d'ensenyament-aprenentatge de qualitat. Cal disposar de bons formadors, disposar de bons dissenys curriculars, basats en l'enfocament per competències múltiples i connectats amb l'horitzó laboral més concret.
- És important que la programació del període formatiu sigui intensiva en el temps i tingui una durada adequada. En general, es comparteix la idea de fixar un paràmetres temporals que aconseguixin complir uns continguts formatius i que a la vegada no posin en risc l'interès dels joves en el programa.

- S'evidencia la conveniència que la formació professionalitzadora rebuda faciliti l'obtenció d'una acreditació oficial, ja sigui a través de l'homologació directa a estudis secundaris, accés a les proves d'obtenció de titulacions, certificació específica, etc. Es tracta que el component formatiu sigui reconegut i al més útil possible en el mercat laboral.

Experiència laboral

- Els programes d'activació laboral tenen més probabilitats de ser efectius quan dissenyen itineraris de formació – pràctiques laborals coherents amb les realitats i possibilitats del teixit productiu més proper.
- Es remarca molt la idea que les pràctiques laborals es plantegin en un sentit formatiu, siguin amb o sense contractació, amb o sense remuneració, en el sector públic o en el privat. La idea és que és l'empresa qui es posa al servei de l'aprenent i no a l'inrevés.
- Es veu convenient disposar de figures de tutorització laboral, professionals que es preocupin del procés formatiu dels aprenents.
- Observen que l'efectivitat dels programes d'activació depèn de la durada del període de pràctiques laborals. A més durada, més probabilitats que el programa generi impactes significatius més enllà del curt termini.
- Tendeixen a ser més efectius els programes que inclouen subsidiació pública de contractes remunerats (contractes pràctiques o formació) que aquells on les pràctiques no són remunerades. I s'apunta que els esquemes remunerats de pràctiques són especialment efectius per a joves socioeconòmicament més vulnerables.
- Alguns estudis mostren que subsidiar contractes en el sector privat té una major capacitat d'impacte tant en el curt com en el llarg termini, en comparació amb els subsidis a contractes en el sector públic.

Acompanyament individual

- Es posa de manifest els beneficis del *case management* o mentoria, tot i que es valora molt positivament els tutors docents i els tutors laborals. Els programes guanyen efectivitat quan incorporen figures d'orientació i supervisió personalitzades, persones que acompanyen als joves al llarg de tot el procés.
- És rellevant el paper que poden jugar els tutors o *case managers* durant l'etapa posterior al programa, fent seguiment i supervisió als joves una vegada finalitzen i hi ha possibilitats més o menys tangibles d'incorporació al món laboral.

- Diversos estudis assenyalen que aquesta figura pot tenir molt potencial si s'estableixen relacions de proximitat amb el jove tutoritzat. S'indica que els programes de mentoria amb joves vulnerables tendeixen a ser efectius amb relació a diferents resultats conductuals i de desenvolupament personal.

6. Aportacions finals

Un dels escassos factors positius que s'ha esdevingut a partir de la crisi econòmica viscuda des de 2008, ha estat aquesta revalorització de la formació entre les persones joves. La idea de que les estratègies que aposten per itineraris formatius com a trajectòria juvenil són vàlides i adquireixen sentit. La qualificació formativa és un factor que es té en compte a l'hora de millorar la pròpia ocupabilitat, l'adquisició de competències i la capacitat de decidir sobre la pròpia trajectòria vital.

Com hem pogut veure al llarg del document però, hi ha col·lectius joves que encara estan molt lluny de valorar prou positivament la formació com una clau important per a la millora de la seva trajectòria personal. Els impediments que fan que aquestes persones es mantinguin desvinculades de l'àmbit formatiu i laboral sovint són estructurals i els situen com a un col·lectiu vulnerable. Tot i així, no podem obviar la problemàtica d'aquests joves que sovint es presenten a nivell local com a joves que es troben en una situació d'inactivitat, amb una formació molt minsa, molt desvinculats de cap motivació per formar-se i que, tot i l'interès que a vegades demostren pel món del treball, molt sovint es troben lluny de poder responsabilitzar-se d'una experiència laboral satisfactòria. Parlem de factors estructurals però hi tenim una responsabilitat local, ja que encara que hi ha certes problemàtiques que ens semblen inabastables, no podem obviar els joves vulnerables, amb dificultats per realitzar trajectòries mínimament coherents, que viuen i participen de les dinàmiques del territori.

És per això que els recursos que podríem anomenar de *segona oportunitat*, esdevenen també a nivell local una resposta activa per atendre a les persones joves que temporalment es troben desvinculades de l'àmbit formatiu i amb poques oportunitats a l'àmbit laboral. Aquests recursos, com ja hem vist, no són una solució finalista però ofereixen noves oportunitats ja sigui per activar-se i sortir de la rutina diària d'inactivitat, per tornar a valorar la formació o per l'accés a experimentar una oportunitat laboral real. Oferir aquestes oportunitats, encara que sigui de petit format, és quelcom a l'abast de molts municipis i és per això que ho hem volgut visibilitzar en aquest document a través de quatre experiències del Maresme, tres de les quals, des de l'àmbit més local.

És evident que hi ha altres propostes de gran format, habitualment liderades per les polítiques actives d'ocupació que poden atendre a un gran nombre de joves a nivell de Catalunya i que gaudeixen d'estructures configurades per treballar de manera més elaborada els impactes que provoquen en la població juvenil a qui es dirigeixen. En cap cas, parlar de recursos de *segona*

oportunitat locals, pot menystenir d'altres recursos configurats en lògiques territorials més àmplies i pressupostos molt més ambiciosos. Els recursos de *segona oportunitat* locals, poden esdevenir una resposta activa del municipi quan els recursos més institucionalitzats no poden arribar a tots els joves que ho necessitarien o quan la lògica d'altres recursos obliga a deixar a fora perfils que requereixen una atenció prèvia, un impuls que els permeti aconseguir arribar a uns mínims raonables. Aquest primer impuls, aquest redireccionament, el "sacsejar" o "no deixar escapar una oportunitat", és el paper que poden jugar a nivell local aquest programes formatius/laborals que anomenem *segona oportunitat* i en els quals les àrees de Joventut, conjuntament amb les d'Educació i Ocupació hi poden jugar un paper actiu que es basi en la coordinació d'actuacions i la proximitat al territori i als seus habitants.

7. Bibliografia

- MARTÍNEZ, M.; ALBAIGÉS, B. (directors). L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2013. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Polítiques, núm. 80.
  - ALEGRE, M.A; TODESCHINI, F. (2013). Joves Ni-Ni: característiques i respostes efectives.
  - SERRACANT, P (2013). Joves, crisi econòmica i estratègies educatives

- SERRACANT, P. (2012). "Generació NI-NI", estigmatització i exclusió social. Gènesi i evolució d'un concepte problemàtic i proposta d'un nou indicador. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família. Col·lecció Aportacions, núm. 48.

- SERRACANT, P. (coordinador). Enquesta a la joventut de Catalunya 2012. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família. Col·lecció Estudis, núm. 34.